

ÚJ KEZDET FATIMAI KEGYHELY ÉS ZARÁNDOKKÖZPONT, ALSÓSZENTIVÁN

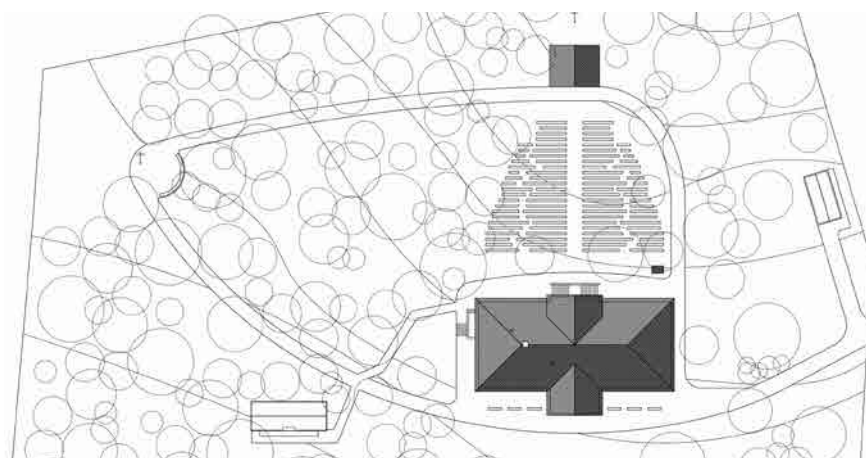
ÉPÍTÉSZ ARCHITECT: GUTOWSKI ROBERT

SZÖVEG TEXT: KATONA VILMOS

FOTÓK PHOTOS: BUJNOVSZKY TAMÁS

A Szűzanya fatimai megjelenéséről 1951. május 13-án emlékeztek meg először Alsószentivánon. A kis falut azóta zarándokok sokasága látogatja, katolikus temploma májustól októberig minden hónap 13-án búcsújáróhely. A meglévő épület felújítása és a kegyhely területrendezése Fatima századik évfordulóját ünnepli. A szabadtéri misézőhely fából, a templom új oltára a szovjet korszak egyik emlékművének szobortalapzatából készült.

A dél-mezőföldi településnek emberemlékezet óta nincs valódi temploma. A dunaföldvári ferences misszió után 1754-től a vajtai, majd 1888 után az alapi plébániáról látták el Alsószentivánt, a földbirtokos családok házi kápolnáját látogató lelkészek segítségével. Az újkorban a földekért versengő Farkas, Paksy és Lendvay család után a Szluha család birtoka lett a település, ennek égisze alatt, a neoklasszicista Szluha-kastélyban teljesített az egyház lelképásztori szolgálatot. 1946-ban itt rendezték be a Világ Királynőjének kápolnáját, miután az alapi plébániáról leválva Alsószentiván önálló lelkészséggé vált. 1950-ben Fatimából kegyszobormásolatot küldtek a falu és kápolnája részére, amely innentől népszerű kegyhely lett. 1954-ben a kápolnát Szűz Mária Szepőlőtelen Szívéről nevezték el, 1963-ban pedig plébániái

rangot kapott. A sekrestyében félreeső táblán ma is olvasható az akkor püspöki üzenet: a Fatimai Szűz megsegíti azokat, akik benne bíznak.

A katolikus egyház által kanonizált fatimai kinyilatkoztatás egykor felhívta a figyelmet a diktatúrák veszélyeire és azokra a szenvedésekre, amelyek a 20. században Európára vártak. A három portugál pásztorgyermeknek átadott „titkokat” visszaigazolta a történelem: a második világháború kitörésére és a század humanitárius katasztrófáira egyaránt találhatunk bennük jelképes utalásokat.¹ Ezek sora a II. János Pál pápa ellen 1981. május 13-án (fatimai napon) elkövetett merénylet megjövedülésével ér véget. A kinyilatkoztatás „fehér ruhás püspökének” ilyen értelmezését 2000-ben tette hivatalossá a katolikus egyház.²

Alsószentivánon az Oroszországgal kapcsolatos üzeneteket az új oltárt képező

kötömb aktualizálja, amely – mielőtt liturgikus berendezés lett – a szovjet hatalom dicsőségét hirdető hősi emlékmű alapja volt. A sátozköpusztai hegyből fejtett tömb az esztergomi katonai laktanyában állt, és eredetileg tizenhét tonnát nyomott. *Nihil novum sub sole*³ – így lett a cézár porfír trónjából is az ókor végén püspöki szédesz. Korunknak is az imádság, az engesztelés és az Istenhez való visszatérés történelemben betöltött szerepét hangsúlyozza az oltár. Geometriai formája translációs felület, melynek íves körvonala a földtől az asztal síkjáig téglalapba megy át (a kör négyszögesítése). Tömege, amely az „irracionalist” a tökéletessel köti össze, zavartalanul érvényesül a templomtér dísztelen, fehér határoló falai között. Az oltár körül világos kőpadló, síkokkal és határozott éllel kiemelt mértani rend uralkodik, amelyben nincs egy fölösleges kiszögellés sem. Az ambó a lépcső moduljába illeszkedik, a tabernákulum szárnyai ék alakban metszik a fal síkját, mintha a tervező spórolt volna a vonalmennyiséggel.

A kastély templom céljára használt hátsó traktusa

nyújtott arányú, ezért a be- és kijáratot összekötő haránttengely két szigetre tagolja a liturgikus bútorzatot. Az irányított-tengelyes tér adottságaihoz alkalmazkodnak az új imapadok is, amelyek ugyan katonásan sorakoznak, de a szokottnál jóval kényelmesebbek. Az építész az embert vette alapul ehhez, gondosan mérve a különböző testhelyzetek helyigényét. Ezáltal olyan egyszerű, de jól használható bútorok születtek, mint a hollandiai Vaalsban, Hans van der Laan bencés szerzetes, matematikus és építész keze nyomán.⁴ Ahogy a nyugat-európai monostorban, Alsószentivánon is a totális designra törekedtek, mivel nemcsak a teret, hanem a bútorok java részét és a használati tárgyakat is az építész álmodta meg. Még a szenteltvíz tartója és az ötvöztött rézből készült oltárkereszt is Gutowski Robert nevét dicséri, noha az utóbbi tisztán geometrikus kialakításán mindaddig viták folytak, míg egy zöldes patina formájában fel nem tűnt rajta a korpusz (mindennapos csodák).

A plébániát is befogadó Szluha-kastély portikusza épp olyan elegáns, mint a kert felőli lépcső és felújított architektonikus kerete, habár részleteikben – különösen a tagozatok találkozásainál – lehetnének tökéletesebbek. A hátsó kapunak és a kastély reprezentatív bejáratának középfolyosós tengelye a kert felé meghosszabbodik egy pavilonban, amelyre kétoldalt fedetlen padosorok figyelnek. A gesztenyefák lombjaiba gabalyodva áll itt egy geometrikus harangtorony is, minden ízében fa. A templom új kapuja magas, ünnepélyes, és farkasszemet néz a pavilonnal. Könnyen gondolnánk

róla, hogy pontosan szemközt.

A misézőhely zsindeyesen fedett szabadtéri pavilonját a második vatikáni zsinat után elterjedt szentélytípus szerint komponálták. Ez kreativitást igénylő feladat, mert csak az oltár helye kötött, az ambóé és a kereszté, valamint az ilyen együttesben gyakorta feltűnő keresztelőkúté nem. Óhatatlanul soknak érezzük, ha az asztal, a papi szék és a kereszt egy tengelybe esik, ugyanakkor rendezetlen hatást kelt a liturgikus bútorok teljesen szabad felfogása. A kastélykertben egy alig észrevehető „hiba” oldja fel az ellentmondást, mivel az épület közlekedőtengelye nem a keresztig és az oltárig, hanem a szédeszig hosszabbítható meg. Így a celebráns a klasszicista kulisszát szervező „világi axis” vonalában foglal helyet, míg az áldozatra utaló jelképek (oltár és kereszt) egy önálló „szakrális tengelyt” definiálnak.

Érzékenységre vall, hogy a kereszt a misézőpavilon háttérben áll. Többek között finn (Heikki és Kaija Siren, diákkápolna Otaniemiben, 1957) és japán (Tadao Ando, „Templom a vízen”, Hokkaido, 1988) előképekből ismert ez a megoldás, amely az elérhetetlenbe vesző üdvösség vagy az érinthetetlen túlvilág szimbóluma. A magányos kereszt azonban inkább visszafordítja a figyelmet az oltárra, amely fából megismétli a kegyhely kőoltárát. A pódium felépítménye felett látszó fa fedélszéket nyeregretető koronázza. Hajlásszöge valamely 60°-hoz közeli „szép szög” – fogalmaz titokzatosan a tervező.

A zarándokközpont teljes megújulását és kiteljesedését a kert és a villa környezetének rendezése, az erdei pavilonok és pihenők jelentik, amelyek végül is egy romantikus tájkép összbenyomását keltik. Ahogy a terv többi részében, itt is a természetközelség és a letisztult gesztusok vezették az építész gondolatát, amely teret hagyott az esetlegességeknek, a talált jelképeknek, és ekképp fogalmazta meg a megtérés 21. századi üzenetét.

¹ A Vatikán honlapján: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20000626_message-fatima_en.html

² 2007-ben a pápa csodával határos megmenekülésének emlékére szentélyt épült Fatimában. Ld. Katona Vilmos – Vukoszávlyev Zorán: Fehér püspök. Alexandros Tombazis fatimai Szentháromság Templomáról. Alaprajz 2008/6.

³ Lat.: „Nincs új a nap alatt.”

⁴ Katona Vilmos – Vukoszávlyev Zorán: Intuitív tradíció. Gondolatok Peter Zumthor, Sigurd Lewerentz és Hans van der Laan építészetéről. MÉ Utóirat 2009/2.

FELELŐS TERVEZŐ // GENERAL DESIGN:
ROBERT GUTOWSKI
ARCHITECTS

VEZETŐ ÉPÍTÉSZ // LEAD ARCHITECT:
GUTOWSKI ROBERT

TERVEZŐK // ARCHITECTS:
SZOKOLAY BELA ÁKOS, KOVÁCS
HUNOR LÁSZLÓ, DELY-STEINDL
BARNABÁS, BOLLÓK GÁSPÁR

ÉPÜLETSZERKEZETEK // FRAMEWORKS:
HORVÁTH SÁNDOR, TOMBI
GERGELY

KERTÉPÍTÉSZET // GARDEN DESIGN:
BALOGH ZSOMBOR

STATIKA // STRUCTURE:
DR. HEGYI DEZSÓ, GÁSZ KATA

ÉPÜLETGÉPÉSZET // HVAC:
LAKNER LÁSZLÓ

ÉPÜLETVILLAMOSÁG // ELECTRICAL ENGINEERING:
KOLB DÓRA

TÜZVÉDELMELEM // FIRE PROTECTION:
MIKUS FERENC

FAANYAGVÉDELMELEM // TIMBER PROTECTION:
NYÁRY PÉTER

TALAJMECHANIKA // SOIL MECHANICS:
MÓCZÁR BALÁZS

GEODÉZIA // GEODESY:
PFEFFER KÁROLY

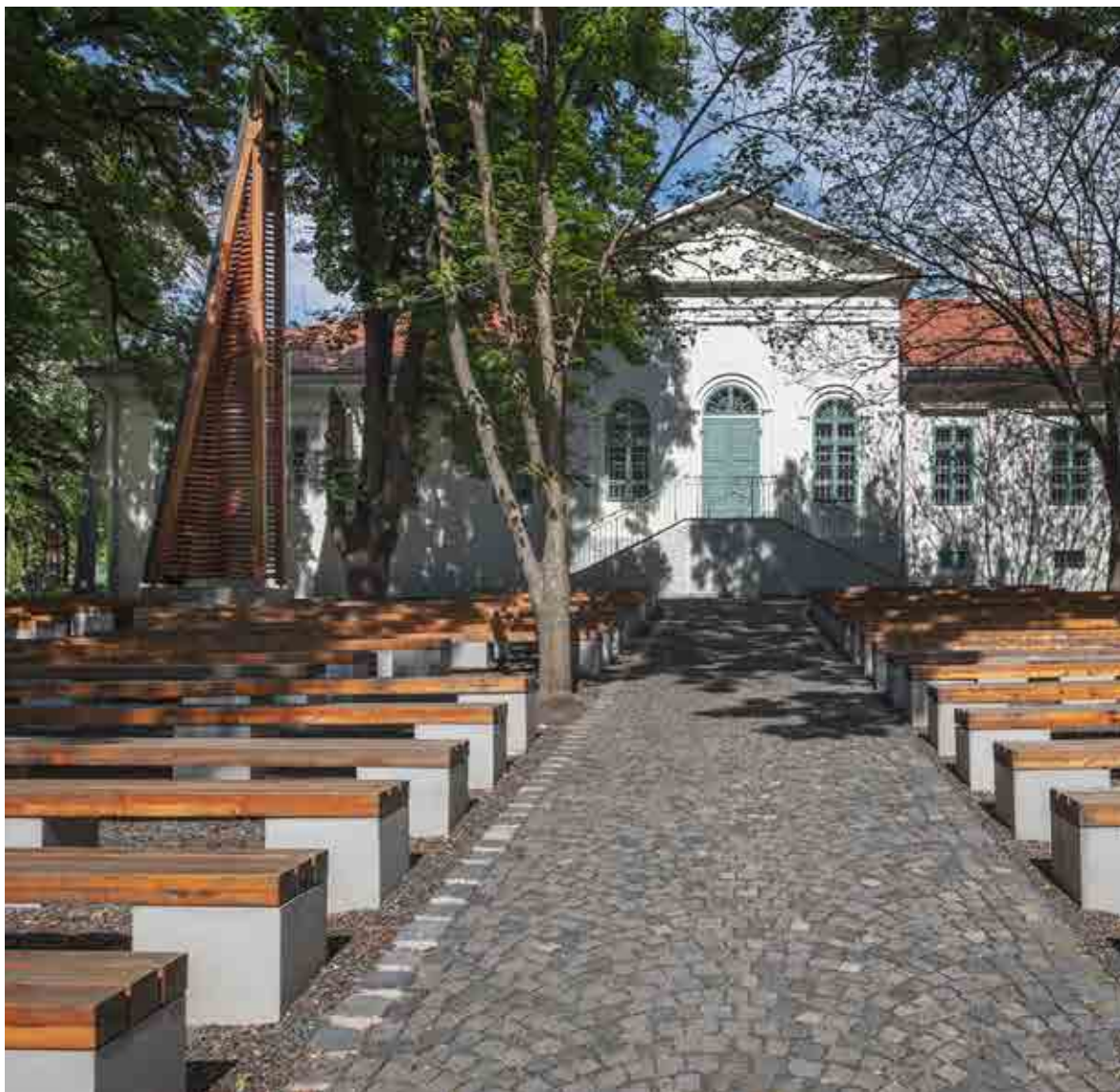
HANGTECHNIKA // SOUND TECHNOLOGY:
MÉRŐ GELLÉRT

MEGBÍZÓ // CLIENT:
SZÉKESFEHÉRVÁRI EGYHÁZME-
GYE, SPÁNYI ANTAL MEGYÉS-
PÜSPÖK

PROJEKTMENEDZSMENT // PROJEKT MANAGEMENT:
SZÉKESFEHÉRVÁRI EGYHÁZME-
GYE; DÓZSA ISTVÁN, STAUDT
MÁRIA, SMOHAY ANDRÁS,
CSÁNY ZOLTÁN, SCHLOSSER
ATTILA, HELTER ISTVÁN
– EQUINOX CONSULTING KFT.;
HAPP NORBERT, KRISTON
KRISTÓF – EQUINOX TENDER KFT.;
DR. CSIZMADIA PÉTER,
DR. KOZMA RÓBERT

GENERÁLKIVITELEZŐ // MAIN CONTRACTOR:
BELVÁROSI ÉPÍTŐ KFT.; RUZSICS
LÁSZLÓ, LUKÁCSI RICHÁRD

MŰSZAKI ELLENŐR // TECHNICAL INSPECTOR:
REICHHARDT ÁKOS
– REICHHARDT MÉRNÖKIRODA BT.

A NEW BEGINNING FATIMA PILGRIMAGE CENTER AND SHRINE, ALSÓSZENTIVÁN

The appearance of the Blessed Virgin in Fatima was first celebrated on May 13th in 1951 in Alsószentiván. This tiny village has been frequented by lots of pilgrims since then, the Catholic church being a shrine on the 13th of every month between May and October. The renovation of the existing building and the shrine is a celebration of the 100th anniversary of Fatima. The open-air place for masses is made of timber, whilst the new altarpiece of the church was made from the plinth of a monument of the Soviet era. Szluha Castle, which also contains the parish, features an elegant portico, as well as a similarly stylish staircase from the garden and the renewed architectonic frame. The castle itself has a representative entrance, the axis of which is lengthened towards the garden with a pavilion. Among the foliage of the chestnut trees, there is also a geometric belfry, made exclusively of wood. The place for masses has an open-air pavilion with a shingle roof designed after the sanctuary widespread after the 2nd Vatican Council. The rebirth of the pilgrims' centre evolved to its entirety with the reconfiguration and revival of the garden and the mansion grounds.

